

Iida Turpeinenová: Poslední siréna. Naléhavý příběh korouna

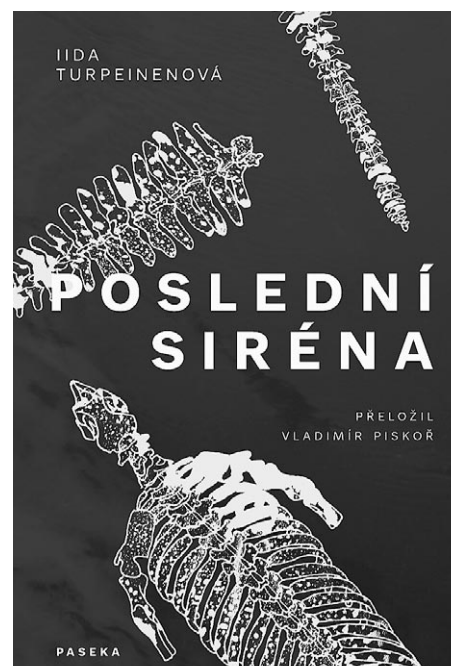
Recenzovaná kniha je pozoruhodná z několika hledisek. Především tím, že jde o román, který se zabývá vymřelým druhem zvířete a problematikou mizení jedinečných tvorů kvůli nám lidem. Současně představuje různé osobnosti, jejichž osudy se s vymřelým zvířetem provázaly. K tomu se dá využít nějaké všeobecně známé zvíře a dějovou linku podpořit zajímavou exotickou destinací typu Afriky nebo amazonského pralesa. Ne tak v tomto románu. Děj nás zavede do severního Tichomoří i do severní Evropy a hrdinové knihy nebudou většině čtenářů asi důvěrně známí.

Je jím např. přírodovědec Georg Wilhelm Steller (1709–1746), účastník nešťastné výpravy kapitána Vituse J. Beringa (1681 až 1741), jehož postřehy posádka a velení ke své škodě nebraly příliš na zřetel. Finská autorka Iida Turpeinenová dále představí guvernéra Johana Hampuse Furuhejma (1821–1909) a jeho rodinu na Aljašce, vědeckou ilustrátorku Hildu Olsonovou (1832–1915), známou především pro brilantní kresby pavouků, nebo Johna Grönvallaa (1895–1979), restaurátora Finského přírodovědného muzea. Autorka v této své prvotině navíc usiluje o faktografickou přesnost, takže vznikl román s významným

popularizačním potenciálem pro širší veřejnost, který ale poučí i sečtělé zoology.

Román vypráví příběh člověkem vyhubeného korouna bezzubého (*Hydrodamalis gigas*), v historické době největšího zástupce sirén (Sirenia), tedy savců příbuzných chobotnatcům. Jeho objevení a vyhubení několik desetiletí poté, v druhé polovině 18. století, je příběhem, jak rychle můžeme přijít o unikátní druh, v tomto případě navíc starou evoluční linii. Současně je ukázkou toho, jak křehké bývají vazby druhů v ekosystému, neboť koroun byl zčásti vyhuben cíleným lovem, zčásti doplatil na lov jiného druhu – vydry mořské (*Enhydra lutris*). Kvůli masivnímu odlovu vydry zmizel z ekosystému chaluhových porostů predátor, který držel na uzdě ježovky rodu *Strongylocentrotus* živící se na chaluhách, v důsledku čehož neměli korouni co žrát.

Poslední siréna je kniha poučná, přitom čtivá a v určitých ohledech naléhavá. Třeba tím, že vymřením druhů může vzniknout nezměrná ztráta, a že naše znalosti a kulturní bohatství jsou často navázány na řadu schopných a skromných předchůdců, kteří je získali za mimořádných osobních obětí nebo nasazení, a my si toho často nejsme plně vědomi. Na knize je sympatické, ja-

kým způsobem toho dosahuje – bez patosu a přehánění, čímž je dojem při čtení paradoxně silnější. Není divu, že tato literární vědkyně, která se snaží propojovat přírodní vědy s literaturou, za ni získala několik ocenění a kniha se dočkala překladu do už více než 20 jazyků.

Český překlad Vladimíra Piskoře je jednoznačně zdařilý, z úzké zoologické perspektivy lze vytknout jen „paroží kamzíků běláků“ namísto rohů či spíše v případě běláků (*Oreamnos americanus*) růžků, želvy obrovské (*Aldabrachelys gigantea*) v souvislosti s Darwinovou cestou kolem světa (Seychelské ostrovy nenavštívil, takže půjde o druhový komplex želvy sloní – *Chelonioidis niger* z Galapág) a u „tučňáka Beringova moře“ v souvislosti s rovněž vyhubeným komandorským kormoránem Stellerovým (*Urile perspicillatus*) by se asi hodily uvozky. Vzhledem k množství přírodovědných termínů a organismů jde však o zanedbatelné prohřešky. I s ohledem na to, že máme před sebou překlad z finského originálu, je vhodné poděkovat nakladatelství Paseka za tento odvážný počín a možnost si román přečíst v češtině.

Českému čtenáři osud G. W. Stellera může být znám díky trojici knih – Dvě cesty kapitána Beringa od Michaila V. Muratova (1948), Objevitel neznámých břehů – život Vituse Beringa od Nikolaje K. Čukovského (1967) a K dalekým břehům opět od Muratova (1974) – ale ostatních hrdinů spíše ne. Jejich životy byly plné osobních obětí, neaplňených snů a nejrůznějších zvrátů, včetně těch tragických, proto je skvělé, že je Iida Turpeinenová připomněla, podobně jako samotného korouna. Lze si jen přát, aby kniha našla hodně čtenářů a zároveň nebyla jedinou, kterou si od této autorky budeme moct časem přečíst.

**Paseka, Praha 2025, 224 str.
Doporučená cena 389 Kč**

1 Dokladů korouna bezzubého (*Hydrodamalis gigas*) je ve světových sbírkách pomálu. Téměř kompletní kostru lze spatřit ve Finském přírodovědném muzeu v Helsinkách. Foto L. Fárová

